

سناریوی انتخاباتی احمدی نژاد

در آخرین روز بهمن ماه ۱۳۹۵، خبری در فضای مجازی انتشار یافت که حکایت از نامزدی حمید بقایی معاون رئیس جمهور در دولت‌های نهم و دهم خبر می‌داد. بقایی با انتشار اطلاعیه‌ای اعلام داشت: «اینجانب این اعلام نامزدی را که کاملاً مستقل از اشخاص، گروهها، احزاب و جناح‌های سیاسی است، صرفاً اعلام سربازی برای کشور عزیز و خدمتگزاری به ملت شریف ایران دانسته و بدان افتخار می‌کنم... اینجانب دیدگاه‌ها و برنامه‌های خود را در فرصت‌های آتی و قانونی به استحضار مردم عزیزم خواهم رساند.»^{۱۱}

این خبر حکایت از فعال شدن قطب سوم در انتخابات داشته و تا حدودی می‌تواند وضعیت کنونی رقابت‌های سیاسی را دگرگون سازد. طرح این موضوع ضرورت توجه به رفتار سیاسی این جریان را معطوف به انتخابات سال آینده را یادآور می‌شود. و این سوال را مطرح می‌سازد که در اردوگاه جریان احمدی نژاد چه سناریوهایی برای مواجهه با انتخابات ریاست‌جمهوری دوازدهم و انتخابات شوراهای پنجم پیشنهاد شده است؟ هر کدام از این سناریوها با چه نقاط ضعف و قوتی برخوردارند و کدام یک اولویت این جریان به حساب می‌آید؟

سناریوهای انتخاباتی

حلقه نزدیکان احمدی نژاد که به محفلی از چندین نفر از نزدیکان وی خلاصه می‌شود و آنقدر وسیع و متفرق نیستند که بتوان آنان را در قالب گروه‌های مختلفی طیف‌بندی کرد، پیش از دیدار احمدی نژاد و رهبری در نهم شهریور ماه امسال به شدت معطوف به حضور وی در عرصه انتخابات بود. اما پس از ماجرای منع نامزدی احمدی نژاد توسط رهبری، گمانه‌های مختلفی برای ادامه کار این جریان مطرح شده است که در حلقه یاران او طرفدارانی دارد. این سناریوها را می‌توان به چند الگو تقسیم کرد:

۱- حمایت از نامزدی خاص (مدل پوتین - مدودوف)؛

۲- حضور نیافتن در هر دو انتخابات؛

۳- حمایت از اصولگرایان یا روحانی؛

۴- تمرکز بر انتخابات شوراها.

۱- حمایت از نامزدی خاص (مدل پوتین - مدودوف)

مدل رفتاری روسی پوتین - مدودوف الگویی بود که جریان احمدی نژاد تلاش داشت در انتخابات سال ۱۳۹۲ آن را محقق کند که با رد صلاحیت اسفندیار رحیم مشایی، این الگو به شکست انجامید. حال پس از نهم شهریور و با توجه به امکان نداشتن حضور احمدی نژاد در عرصه انتخابات، این الگو بار دیگر در اندیشه بخشی از اتاق فکر این جریان ایجاد شده و گویا ابعاد آن بررسی شده است.

پایگاه خبری بهارنیوز متعلق به اصلاح‌طلبان مدعی شد، یک فعال رسانه‌ای نزدیک به احمدی نژاد به خبرنگارشان گفته است: «فردی که از فیلتر شورای نگهبان عبور کند، به طور کامل توسط احمدی نژاد مورد حمایت قرار خواهد گرفت و در همه سفرهای تبلیغاتی وی حضور خواهد یافت و برای افزایش آرای او سنگ تمام خواهد گذاشت.»^[۲]

۱-۱- استدلال معتقدان

۱- رئیس‌جمهوری در سایه معاون اول: اگر این الگو به ثمر برسد، عملاً به معنای حاکمیت احمدی نژاد خواهد بود؛ چرا که مبتنی بر این الگو مغز متفکر در پشت پرده فردی که به ریاست‌جمهوری رسیده، احمدی نژاد خواهد بود.

۲- بهره‌گیری از سبب رأی احمدی نژاد: حامیان احمدی نژاد، به ویژه به دلیل موج ایجاد شده درباره منع وی از کاندیداتوری سخت معتقدند، کاندیدایی که مورد حمایت دکتر واقع شود، شانس بسیار بالایی برای پیروزی خواهد داشت. حمایت احمدی نژاد از هر گزینه‌ای می‌تواند وی را به پاستور برساند. «عبدالرضا داوری» در این زمینه می‌گوید: «هم‌اکنون که احمدی نژاد در صحنه حضور ندارد این اقشار دچار یک نوع خلأ

نمایندگی شده‌اند. کسی نیست که خواسته و مطالبات آنان را نمایندگی کند به نظرم از الآن باید برای این بحران عدم وجود نماینده برای توده‌های محروم جامعه در انتخابات ۹۶ تدبیری اندیشیده شود. راه نمایندگی از توده‌های فرودست هم این نیست که برخی به ظاهر بخواهند رفتار و گفتار احمدی‌نژاد را شبیه‌سازی کنند بلکه برای جلب نمایندگی توده‌های فرودست جامعه نیاز به یک پیوند عمیق گفتمانی و رفتاری با احمدی‌نژاد است.» [۳]

۳- دو مرحله‌ای شدن انتخابات: حضور نامزدی از اردوگاه احمدی‌نژاد خواهد توانست انتخابات را سه‌قطبی کرده و با شکسته شدن آرا، انتخابات به مرحله دوم کشیده شود. در این صورت، در مرحله دوم رقابت بین روحانی و نامزد مورد حمایت احمدی‌نژاد خواهد بود. در این مرحله رأی اصولگرایان هم جذب نامزد این جریان خواهد شد و وی خواهد توانست پیروز انتخابات شود.

۴- جلوگیری از جذب سبد آرای احمدی‌نژاد از سوی اصولگرایان: اصولگرایان پس از منع رهبری مبنی بر وارد نشدن احمدی‌نژاد به عرصه انتخابات، مترصد بهره‌برداری و جذب کامل آرای احمدی‌نژاد هستند. حضور نامزدی از این اردوگاه مانعی برای این امر خواهد بود و اصولگرایان را در محاق و بحران رأی‌آوری قرار خواهد داد.

۲-۱- آسیب‌شناسی منتقدان

۱- رأی احمدی‌نژاد قابل انتقال نیست: یکی از انتقادات وارد شده این است که با وجود برآورد صورت گرفته، رأی احمدی‌نژاد به فرد دیگری قابل انتقال نیست و فرد جایگزین نخواهد توانست به واسطه اتکا به حمایت وی پیروز انتخابات شود.

۲- رده‌صلاحیت گزینه‌های جایگزین: هر گزینه‌ای که از سوی این جریان وارد میدان انتخابات شود و انتساب به احمدی‌نژاد داشته باشد، به احتمال زیاد از سوی شورای نگهبان احراز صلاحیت نخواهد شد.

۳- دوقطبی‌سازی: هر گزینه با این خاستگاه وارد انتخابات شود، زمینه را برای دوقطبی‌سازی فراهم خواهد آورد و این خلاف منویات رهبری است. در واقع، منع رهبری شامل هرگونه اقدام انتخاباتی است.

۲-۲- وارد نشدن به انتخابات

یکی از سناریوهای مطرح در این اردوگاه پس از نپهی علنی احمدی‌نژاد از ورود به انتخابات از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضور نداشتن این جریان در عرصه رقابت انتخاباتی سال ۱۳۹۶ است.

«علی‌اکبر جوانفکر» از نزدیکان آقای احمدی‌نژاد نیز در واکنش به شایعات منتشر شده در برخی از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی مبنی بر حمایت احمدی‌نژاد از یک کاندیدای احتمالی در انتخابات ریاست جمهوری سال آینده، آن را نادرست خواند و اظهار داشت: «دکتر احمدی‌نژاد رئیس دولت‌های نهم و دهم به تازگی اعلام کرده است که در عمل به منویات مقام معظم رهبری، برنامه‌ای برای حضور در عرصه رقابت‌های انتخاباتی سال آینده ندارد.» [۴]

گفته می‌شود، وی به تازگی در پاسخ به غلامحسین الهام که نامزدی در انتخابات آینده را بررسی می‌کند، گفته است: «حتی از شما که خیلی هم بهتان علاقه‌مندم نیز حمایت نمی‌کنم. چون به آقا اعلام کردم که در انتخابات دخالت نمی‌کنم، نمی‌توانم از شما حمایت کنم.» [۵]

در آخرین اطلاعیه احمدی‌نژاد چنین آمده است:

«در رد برخی شایعات مبنی بر حمایت اینجانب از کاندیدای خاص در انتخابات سال آینده، و پیرو نامه مورخ ۰۶/۰۷/۹۵ اینجانب به حضور مقام معظم رهبری، متواضعانه به استحضار می‌رساند؛

۱- اینجانب عضو هیچ جناح و حزب و گروهی نیستم و خود را تنها قطره‌ای از اقیانوس زلال ملت ایران و خادم آنان می‌شمارم و این امر را یک افتخار ابدی می‌دانم.

۲- از هیچ فرد یا جناح و حزب و گروهی حمایت نکرده و نخواهم کرد. این موضع قطعی و غیرقابل تغییر اینجانب است.

۳- ممکن است برخی افراد یا جریان‌ها به خاطر منافع گروهی، اخبار و شایعاتی تحت عنوان حمایت از شخص خاصی به نقل از اینجانب منتشر نماید. صریحاً اعلام می‌نمایم که این نوع شایعات و اخبار حتی اگر از زبان نزدیکان اینجانب باشد، خلاف واقع است و قویاً تکذیب می‌شود.» [۶]

۲-۱- استدلال معتقدان

۱- منع رهبری به معنای حضور نداشتن: با توجه به منع رهبری امکان حضور آقای احمدی‌نژاد وجود ندارد؛ چرا که منع ایشان شامل حال همه اقدامات سیاسی معطوف به انتخابات ۹۶ خواهد شد. در همین راستا، کانال جبهه مستضعفین نوشت، احمدی‌نژاد در پاسخ به این پرسش که آیا در انتخابات حمایت خاصی خواهد کرد یا خیر، گفت: «بنا به همان توصیه اساساً در انتخابات ورود فعال نخواهم داشت و قطره‌ای در پای ملت ایران پای صندوق‌های رأی هستم.» [۷]

۲- منع رهبری به معنای عدم هرگونه فعالیت سیاسی: برخی از اعضای حلقه احمدی‌نژاد از حضور در رقابت انتخاباتی فراتر رفته و تحلیل‌شان از نهی رهبری را به معنای امتناع سیاست‌ورزی وی دانسته‌اند؛ از جمله عبدالرضا داوری ابراز داشته است: «نهی رهبر انقلاب از کاندیداتوری دکتر احمدی‌نژاد را به مفهوم امتناع سیاست‌ورزی می‌فهمم و در این دوران جدید، فعالیت در سپهر عمومی با چارچوب سیاسی را برای دکتر احمدی‌نژاد ممتنع می‌دانم و معتقدم تا اطلاع ثانوی، حوزه فعالیت دکتر احمدی‌نژاد و حامیان‌شان در سپهر سیاسی قابل بازنمایی نیست و حامیان ایشان در صورت علاقه‌مندی به حضور اجتماعی، جبراً به حوزه فرهنگی یا علمی محدود شده‌اند.» [۸]

۳- امکان نداشتن تأیید صلاحیت: با توجه به منع رهبری، امکان تأیید صلاحیت احمدی‌نژاد در شورای نگهبان وجود ندارد.

۲-۲- آسیب‌شناسی منتقدان

۱- به فراموشی سپرده شدن: نداشتن فعالیت سیاسی مؤثر موجب تضعیف این جریان سیاسی شده و سبب زوال حرکت احمدی‌نژاد از عرصه سیاسی کشور خواهد شد.

۲- از دست دادن سبد رأی: فعالیت نکردن احمدی‌نژاد به طور طبیعی به از هم گسیختگی سبد رأی وی منجر خواهد شد و کار را برای ادوار بعدی نیز دشوار خواهد کرد.

۳- حمایت از اصولگرایان یا روحانی

یکی از ایده‌هایی که پس از قطعی شدن حضور نیافتن احمدی‌نژاد مطرح شده است، حمایت وی از یکی از دو قطب اصلی رقابت سیاسی سال ۹۶ است.

برخی رسانه‌ها در این زمینه نوشته‌اند: «برخی فعالان سیاسی اصولگرا در هفته‌های اخیر رایزنی‌هایی را برای اجرای یک سناریو آغاز کرده‌اند تا با حضور احمدی‌نژاد در کمپین انتخاباتی نامزد نهایی اصولگرایان، سبد رأی او را به سبد رأی این نامزد منتقل کنند. اما رئیس‌جمهور سابق در یک اقدام شبه اعتراضی تصمیم گرفته در انتخابات آینده سکوت کند.» [۹]

برخی از تحلیلگران سیاسی معتقدند، رأی احمدی‌نژاد در نهایت به نفع حسن روحانی خواهد بود. عباس سلیمی نمین معتقد است، این جریان همان‌طور که در سال ۱۳۹۲ به روحانی رأی داد، این دوره نیز از بین اصولگرایان و اصلاح‌طلبان در نهایت به گزینه اصلاح‌طلب رأی خواهد داد.

۴- تمرکز بر انتخابات شوراها

نظر دیگری که گویا در برخی محافل نزدیک به این جریان مطرح شده، آن است که در حال حاضر که احمدی‌نژاد از ورود به انتخابات ریاست‌جمهوری منع شده است، امکان در اختیار گرفتن شورای شهر پایتخت و انتخاب احمدی‌نژاد به سمت شهردار تهران وجود دارد. این سناریو می‌تواند مسیر را برای بازگشت وی به قدرت فراهم آورد.

نامزدی حمید بقایی را باید در قالب سناریوی اول پوتین - مدودوف تحلیل کرد. الگوی سال ۱۳۹۶ البته تفاوت‌هایی با الگوی سال ۱۳۹۲ دارد. در آن سال مشایی دست در دست احمدی نژاد برای ثبت نام به وزارت کشور رفت و رئیس‌جمهور علی‌رغم ممانعت‌های قانونی بطور آشکار حمایت خود را از مشایی اعلام نمود! اما در این دوره سیاست متفاوت شده و از خطای راهبردی گذشته درس آموخته‌اند! این جریان به خوبی می‌داند که حمایت مستقیم احمدی نژاد از بقایی، تبعات نامطلوبی را برای وی به همراه خواهد داشت، که می‌تواند به رد صلاحیت وی بینجامد. لذا همانطور که اشاره گردید چند روز قبل از اعلام نامزدی بقایی، احمدی نژاد با صدور اطلاعیه‌ای اعلام داشت: «از هیچ فرد یا جناح و حزب و گروهی حمایت نکرده و نخواهم کرد. این موضع قطعی و غیرقابل تغییر اینجانب است.»

اما حقیقت آن است که نام بقایی بدون نام احمدی نژاد اعتباری نخواهد داشت و در پس اسم وی این نام احمدی نژاد است که به میدان رقابت انتخاباتی وارد خواهد شد.

این امر زمانی محقق خواهد شد که بقایی بتواند صلاحیت‌های لازم برای حضور در عرصه انتخابات را از شورای نگهبان کسب نماید. تجربه نامزدی مشایی در انتخابات سال ۱۳۹۲، چندان چشم‌انداز امیدوارکننده‌ای را برای حمید بقایی نمایان نمی‌سازد.

حمید بقایی هرچند توانسته از بخشی از اتهامات خود تبرئه شود، اما هنوز مسایلی وجود دارد که احتمال احراز صلاحیت او را کم می‌کند. ملاحظه دیگر آن است که دوقطبی سازی افراطی فضای انتخاباتی، خط قرمزی است که ورود کنشگران رادیکال بستر ساز را با موانعی روبرو خواهد کرد.